

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2014 m. vasario 5 d.
(OR. en)

6113/14
ADD 7

JAI 61
GENVAL 6

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

nuo:	Europos Komisijos generalinio sekretoriaus, kurio vardu pasirašo direktorius Jordi AYET PUIGARNAU
gavimo data:	2014 m. vasario 3 d.
kam:	Europos Sąjungos Tarybos generaliniam sekretoriui Uwe CORSEPIUSUI
Komisijos dok. Nr.:	COM(2014) 38 final Annex 7
Dalykas:	ES kovos su korupcija ataskaitos PRIEDAS. AIRIJA

Delegacijoms pridedamas Komisijos dokumentas COM(2014) 38 final Annex 7.

Priedama: COM(2014) 38 final Annex 7

Bruselis, 2014 02 03
COM(2014) 38 final

ANNEX 7

PRIEDAS

„AIRIJA“

prie

ES kovos su korupcija ataskaitos

AIRIJA

1. IŽANGA. PAGRINDINIAI ASPEKTAI IR APLINKYBĖS

Kovos su korupcija sistema

Strateginis požiūris. Vyriausybė vykdo didelių užmojų politinę ir teisėkūros reformą, kuria siekiama padidinti atvirumą, skaidrumą, atskaitomybę ir sugriežtinti kovos su korupcija standartus¹. Ji pašalina ne vieną trūkumą, nustatytą išnagrinėjus kelias dideles bylas, susijusias su neteisėtu ir korupcinio pobūdžio (arba teisėtu, tačiau netinkamu ir neetišku) politikų ir pramonės atstovų bendradarbiavimu². Įgyvendindama reformą Vyriausybė atsižvelgė į Mahono tyrimo tribunolo rekomendacijas ir šiuo metu daugumą jų įgyvendina arba svarsto³. Jau priimta arba rengiamasi priimti įvairių papildomų teisėkūros priemonių, pavyzdžiui, dėl parlamentinių tyrimų, privilegijų ir procedūrų, sankcijų už korupcinę nusikalstamą veiką didinimo, pranešėjų apsaugos ir lobizmo⁴.

Teisinė sistema. Airija neseniai ratifikavo Jungtinių Tautų Konvenciją prieš korupciją (UNCAC). 2011 m. ji priėmė Baudžiamosios teisenos įstatymą, kuriuo padidinti teisėsaugos institucijų įgaliojimai atlikti tyrimus, susijusius su tarnautojų nusikaltimais. 2013 m. gruodžio mėn. Europos Tarybos Valstybių prieš korupciją grupė (GRECO) patvirtino, kad baudžiamosios teisės aktai iš esmės atitinka Europos Tarybos reikalavimus ir yra suderinti su dauguma GRECO rekomendacijų⁵. Be to, įgyvendinama plati kovos su korupcija teisės aktų reformų programa. Airija sugriežtino politinių partijų finansavimo taisykles ir siekia didesnio partijų sąskaitų skaidrumo⁶. Šiuo metu ji peržiūri teisės aktų projektus, kad konsoliduotų septynis iš dalies sutampančius kovos su korupcija teisės aktus ir parengtų naujų nusikalstamų veikų, įskaitant prekybą poveikiu, sąrašą, ir griežtina bausmes už korupciją, įskaitant atleidimą iš pareigų ar draudimą dirbti valstybės tarnautoju⁷. 2013 m. Airijos Parlamento (*Oireachtas*) (tyrimų, privilegijų ir procedūrų aktu siekiama nustatyti išsamią teisės aktų sistemą, pagal kurią būtų atliekami tyrimai, nustatytas Parlamento vaidmuo užtikrinant atskaitomybę tiriant didelės visuomeninės svarbos klausimus, užtikrinama konfidencialią informaciją pateikusių piliečių, norinčių pranešti Parlamentui apie pastebėtą netinkamą elgesį ir neatskleisti savo tapatybės, apsauga⁸. 2012 m. spalio mėn. įstatymu tapo pakeitimo projektas⁹, kuriuo išplečiama ombudsmeno veiklos sritis¹⁰. Vyriausybė taip pat pateikė Informacijos laisvės įstatymo projektą, kuriuo siekiama toliau šalinti informacijos laisvei kylančias kliūtis ir stiprinti būtiną apsaugą, kai

1 Airijos Vyriausybės naujienų tarnyba „Merrion Street“ (2012 m.), Vyriausybės programa: <http://www.merrionstreet.ie/index.php/about/programme-for-government/>; Valstybės išlaidų ir reformų ministerija (2012 m.), *Progress on the implementation of the Government's Public Service Reform Plan*: <http://per.gov.ie/2012/09/06/progress-on-the-implementation-of-the-governments-public-service-reform-plan/>.

2 http://www.citizensinformation.ie/en/government_in_ireland/national_government/tribunals_and_investigations/tribunals_of_inquiry.html.

3 Iš dokumento *Government Response to Mahon Recommendations* matyti, kad beveik pusė rekomendacijų jau įgyvendintos arba yra įgyvendinamos, o likusios bus įgyvendintos planuojamomis iniciatyvomis arba yra svarstomos.

4 Daugiau informacijos pateikia skyriuose „Teisinė sistema“, „Pranešėjai“ ir „Lobizmas“.

5 [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoRC3\(2013\)10_Second_Ireland_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoRC3(2013)10_Second_Ireland_EN.pdf).

6 *Irish Statute Book* (2012 m.) *Electoral (Amendment) (Political Funding) Act 2012*, <http://www.irishstatutebook.ie/pdf/2012/en.act.2012.0036.pdf>.

7 Teisingumo ir lygybės ministerija (2012 m.), *Criminal Justice (Corruption) Bill 2012 - General Scheme*: <http://www.justice.ie/en/JELR/Pages/WP12000178>.

8 Airijos Parlamentas (*Oireachtas*) (2013 m.), *Houses of the Oireachtas (Inquiries, Privileges and Procedures) Bill 2013*: <http://www.oireachtas.ie/viewdoc.asp?DocID=23499&&CatID=59>.

9 <http://www.oireachtas.ie/documents/bills28/acts/2012/a3812d.pdf>.

10 Nuo 2013 m. gegužės mėn. ombudsmenas turi teisę tikrinti 180 papildomų valstybės finansuojamų organizacijų veiklą.

atskleidžiama viešojo intereso informacija¹¹. Be to, ji įsipareigojo nuodugniai peržiūrėti dabartinę etikos ir valstybės tarnybos atskaitomybės didinimo įstatymų sistemą¹². 2014 m. sausio mėn. Valstybės išlaidų ir reformų ministerija paskelbė konsultacijų dokumentą, kuriuo siekiama didinti valstybės tarnybos atskaitomybę ir gerinti veiklą¹³.

Institucinė sistema. Korupcijos ir tarnautojų nusikaltimų prevencijos, nustatymo, tyrimo ir baudžiamojo persekiojimo kompetenciją dalijasi įvairios agentūros, kurioms suteikti kovos su korupcija įgaliojimai, pavyzdžiui, tyrimų tribunolai, komisijos, Aukščiausiojo Teismo inspekcija, finansų reguliavimo institucija, Valstybės tarnybos standartų komisija (SIPO), vietos valdžios institucijos, ombudsmenas, Parlamento narių interesų komitetai, Airijos policijos pajėgų sukčiavimo tyrimo biuras, Nusikalstamu būdu įgyto turto tarnyba (CAB), Įmonių priežiūros direktoriaus biuras (ODCE), finansų ir valstybės kontrolierius Valstybinio sektoriaus finansų apskaitos komitetas ir prokuratūrų vadovai (rimčiausiais atvejais atsakingi už baudžiamąjį persekiojimą).

Apklausas

Nuomonių tyrimai. 2013 m. specialiosios „Eurobarometro“ apklausos korupcijos klausimais¹⁴ duomenimis, 27 proc. Airijos respondentų teigia, kad korupcija daro poveikį jų kasdieniam gyvenimui (ES vidurkis – 26 proc.), o 81 proc. yra įsitikinę, kad jų šalyje korupcija yra plačiai paplitusi (ES vidurkis – 76 proc.).

Korupcijos patirtis. 2013 m. specialiosios „Eurobarometro“ apklausos korupcijos klausimais rezultatai rodo, kad tik 8 proc. airių asmeniškai pažįsta kyšius imančių ar paėmusių asmenų (ES vidurkis – 12 proc.). Tik 3 proc. Airijos respondentų pripažino, kad per pastaruosius 12 mėn. jų buvo paprašyta arba iš jų buvo tikimasi kyšio (ES vidurkis – 4 proc.).

Verslo tyrimai. Remiantis 2013 m. „Eurobarometro“ įmonių apklausos duomenimis, tik 16 proc. Airijos įmonių (viena iš keturių mažiausių procentinių dalių ES) mano, kad korupcija trukdo verslui jų šalyje (ES vidurkis – 43 proc.)¹⁵. Tačiau 74 proc. apklaustų Airijos verslo atstovų nurodė, kad įmonių konkurencijai trukdo favoritizmas ir korupcija (ES vidurkis – 73 proc.), o 61 proc. pabrėžė, kad kyšininkavimas ir naudojimasis ryšiais dažnai yra lengviausias būdas gauti tam tikrų viešųjų paslaugų (ES vidurkis – 69 proc.). 28 proc. respondentų (ES vidurkis – 32 proc.) teigė, kad būtent korupcija užkirto jų įmonei kelią laimėti konkursą ar pasirašyti viešųjų pirkimų sutartį. 39 proc. respondentų laikėsi nuomonės, kad tiek nacionalinių, tiek regioninių ir vietos valdžios institucijų vykdomuose viešuosiuose pirkimuose korupcija yra plačiai paplitusi.

Kontekstas

Ekonominis kontekstas. Kaip teigiama 2011 m. Airijos ekonominio koregavimo programoje, po dešimtmečius trukusių ekonomikos sunkumų nuo praėjusio amžiaus paskutinio dešimtmečio šalies ekonomika nuolat sparčiai augo¹⁶. Dėl intensyvaus konkuravimo dėl pelno sparčiai augančioje ekonomikoje ir nekilnojamo turto rinkoje itin sparčiai augo kreditų rinka. 2010 m. rudenį

11 <http://per.gov.ie/wp-content/uploads/Freedom-of-Info-Bill-13.pdf>.

12 Valstybės išlaidų ir reformų ministerija (2012 m.), ministro Brendano Howlino T. D. reakcija į dokumentą *Policy Recommendations - Mahon Report* (<http://per.gov.ie/2012/07/19/minister-for-public-expenditure-and-reform-brendan-howlin-t-d-response-to-policy-recommendations-mahon-report>); <http://per.gov.ie/civil-service-accountability/>.

13 <http://per.gov.ie/wp-content/uploads/Consultation-Paper-Strengthening-Civil-Service-Accountability-and-Performance.pdf>.

14 2013 m. specialioji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 397.

15 2013 m. greitoji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 374.

16 http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/occasional_paper/2011/pdf/ocp76_en.pdf.

investuotojų pasitikėjimo stoka Airijoje sukėlė krizę. Žmonės ėmė sparčiau atsiiminėti indėlius iš bankų, o valstybės skolinimosi sąnaudų lygis tapo nebevaldomas. Valstybės garantijų bankininkystės sektoriuje patikimumas ir veiksmingumas sumenko. Susidūrusios su šiais sunkumais, Airijos valdžios institucijos 2010 m. lapkričio mėn. kreipėsi prašydamos ES, euro zonos valstybių narių ir Tarptautinio valiutos fondo (TVF) finansinės pagalbos. Jos patenkino visus joms iškeltus reikalavimus iki 2013 m. Ilgai trunkantys tyrimai, kuriuose kol kas nepriimta teismo sprendimų dėl Airijos bankų krizę sukėlusių finansinių institucijų, prisidėjo prie visuotinio nepasitikėjimo šalies finansų sektoriaus skaidrumu ir atskaitomybe bei bendrovių veiklos priežiūros ir teisės aktų įgyvendinimo užtikrinimo gebėjimais. Pavyzdžiui, oficialūs kaltinimai buvusiam banko „Anglo Irish Bank“ vadovui buvo pateikti tik po ketverius metus trukusio įtariamų pažeidimų tyrimo. Jam pateikta 12 su finansiniais pažeidimais susijusių kaltinimų.

Privatusis sektorius. Airija į nacionalinę teisę tinkamai perkėlė Pamatinio sprendimo 2003/568/TVR nuostatas dėl aktyvios ir pasyvios korupcijos privačiame sektoriuje apibrėžties, taip pat dėl fiziniams ir juridiniams asmenims taikomų sankcijų ir juridinių asmenų atsakomybės¹⁷. Kalbant apie kyšininkavimą užsienyje, „Transparency International“ EBPO Kovos su kyšininkavimu konvencijos įgyvendinimo pažangos 2013 m. ataskaitoje Airija priskirta prie šalių, kuriose nepastebėta jokios vykdymo užtikrinimo veiklos ir pastaruoju metu nebuvo pradėta, tęsiama ar baigta jokių tyrimų¹⁸. 2013 m. gruodžio mėn. EBPO išreiškė susirūpinimą dėl to, kad per 12 metų Airijoje nesiimta baudžiamojo persekiojimo dėl kyšininkavimo užsienyje, nors šiuo metu vienas atvejis yra tiriamas ir dar trys – vertinami¹⁹. EBPO pabrėžė, kad Airija, tirdama kyšininkavimo užsienyje atvejus, veikė nepakankamai aktyviai, visų pirma dėl adekvačių išteklių stokos, ir rekomendavo peržiūrėti bendrovių atsakomybės už kyšininkavimą užsienyje teisės aktus.

Viešieji pirkimai. 2011 m. viešieji darbai, prekės ir paslaugos sudarė maždaug 14,6 proc. Airijos BVP²⁰. Už Airijos viešųjų pirkimų politiką atsako Finansų ministerijos Nacionalinis viešųjų pirkimų skyrius (NPPPU). NPPPU paskelbė viešųjų pirkimų gaires²¹, pagal kurias perkančiosios organizacijos prisiima atsakomybę užtikrinti apsaugą nuo korupcijos ar slaptų susitarimų²². Vyriausybės sutarčių komitetas ir NPPPU į viešųjų pirkimų gaires įtraukė etikos nuostatas, kad viešojo sektoriaus pirkėjai pirkimo procedūras vykdytų laikydamiesi sąžiningumo ir atskaitomybės standartų²³. Minėtame dokumente išsamiai aptariamos interesų konflikto paviešinimo nuostatos, taip pat viešųjų pirkimų dalyvių dovanų priėmimo ir naudojimosi vaišingumu nuostatos.

Interesų konfliktai ir turto deklaravimas. Airija nustatė valstybės tarnybai skirtą (teisinę ir institucinę) etikos sistemą, apimančią tokius aspektus kaip interesų konfliktų ir turto deklaravimas, elgesio kodeksai, mokestinių prievolių vykdymas ir Valstybės tarnybos standartų komisija (SIPO)²⁴. Daugelis Mahono tyrimo tribunolo rekomendacijų buvo susijusios su interesų

17 COM(2011) 309 galutinis, 2011 m. birželio 6 d. Pamatinio sprendimo 2003/568/TVR įgyvendinimo ataskaita: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/corruption/docs/report_corruption_private_sector_en.pdf.

18 http://www.transparency.org/whatwedo/pub/exporting_corruption_progress_report_2013_assessing_enforcement_of_the_oecd.

19 *Phase 3 Report on Implementing the OECD Anti-Bribery Convention in Ireland*: <http://www.oecd.org/daf/anti-bribery/IrelandPhase3ReportEN.pdf>.

20 http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/docs/modernising_rules/public-procurement-indicators-2011_en.pdf.

21 Nacionalinis viešųjų pirkimų skyrius (NPPPU) (2004 m.) *Public Procurement Guidelines - Competitive Process*: <http://www.enviro.n.ie/en/Publications/LocalGovernment/ProcurementModernisation/FileDownload,15592,en.pdf>.

22 Finansų ir įmonių reikalų ministerija (2010 m.), *Collusion and Corruption in Public Procurement: Contribution from Ireland*. Paris: OECD, DAF/COMP/GF/WD(2010)30.

23 Nacionalinis viešųjų pirkimų skyrius (NPPPU) (2005 m.), *Ethics in Public Procurement*: <http://etenders.gov.ie/generalprocguide.aspx>.

24 *Ethics in Public Office Act* (1995 m.), *Standards in Public Office Act* (2001 m.) ir *Part 15 of the Local Government Act* (2011 m.).

konfliktais, kuriuos tribunolas pavadino „pagrindine korupcijos priežastimi“²⁵. Valstybės tarnautojų elgesio kodeksuose rekomenduojama neieškoti darbo privačiame sektoriuje ir jo nesiimti, kol nepraėjo nustatytas tam tikras laikotarpis, tačiau nedraudžiama to daryti. Vis dėlto tam tikrų opijų sričių buvę vadovaujantys valstybės tarnautojai ir vietos valdžios institucijų tarnautojai pereiti dirbti į privatųjį sektorių gali tik praėjus 12 mėn. laikotarpiui. Be to, 2013 m. Bendrosios lobizmo reglamentavimo sistemos projektu klojamas pagrindas tolesnėms darbuotojų judėjimo tarp viešojo ir privačiojo sektorių nuostatoms²⁶. Neseniai pagrindinės politinės partijos savo politinėse programose nustatė įdarbinimo per pažintis draudimą Airijos politinėje sistemoje. Reikia toliau nagrinėti ministerijų pareigūnų skyrimo į viešųjų įstaigų tarybas ar kitas pozicijas sistemos skaidrumą ir atskaitomybę, nes išanalizavus tarybų narių tinklus išryškėjo favoritizmo, į(si)darbinimo per pažintis ir protekcijos pavojai²⁷. Valstybės išlaidų ir reformų ministerija pradėjo etikos teisės aktų peržiūros projektą ir ėmėsi dabartinės sistemos pertvarkos, kad būtų parengtas vienas išsamus teisės aktas.

Pranešėjai. Tikimasi, kad 2013 m. liepos mėn. paskelbtas Pranešėjų apsaugos įstatymo projektas netrukus bus priimtas. Jame numatyta išsami ir plati pranešėjų apsaugos viešajame ir privačiame sektoriuje teisės sistema, kuria užtikrinama, kad informaciją apie darbo vietoje pastebėtus pažeidimus, slėpimą ir kitokią žalą visuomenei atskleidusių asmenų atžvilgiu nebūtų imtasi atsakomųjų veiksmų²⁸. Be to, nustatyta plati pažeidimų apibrėžtis ir išplėstas apsaugos priemonių taikymas visiems darbuotojams. Pranešėjams bus taikomas imuniteto nuo žalą sukėlusiu veiksmų principas ir ribotas slaptumas pagal šmeižtą reglamentuojančius teisės aktus²⁹. Pranešėjų apsaugos įstatymo projektu užtikrinama, kad darbuotojas būtų skatinamas išsakyti savo susirūpinimą darbdaviui; keliamas tik vienas paprastas reikalavimas – pranešėjas turi būti įsitikinęs, kad atskleidžiama informacija įrodo ar gali įrodyti pažeidimus. Be to, siekiama užtikrinti kuo didesnę pranešėjo tapatybės apsaugą. Nustatyta speciali tvarka, susijusi su teisėsaugos informacijos ir informacijos, galinčios daryti neigiamą poveikį Airijos saugumui, gynybai bei tarptautiniams santykiams, atskleidimu.

Lobistinės veiklos skaidrumas. Kol kas Airija neturi jokių lobistinę veiklą reglamentuojančių teisės aktų. 2013 m. pavasarį Vyriausybė patvirtino Bendrosios lobizmo reglamentavimo sistemos projektą, pagal kurį numatyti politiniai šios srities teisės aktų rengimo siekiai³⁰. Be kita ko, numatytas privalomas lobistų registras, kad būtų pavišinta informacija apie asmenų, palaikančių ryšius su tam tikrais valstybės tarnautojais ar pareigūnais, sprendžiančiais specifinius politikos ir teisėkūros klausimus ar priimančiais sprendimus, tapatybę. Taip pat numatyta lobistų atsakomybė už lobistinės veiklos vykdymo būdą. 2013 m. bendrąja lobizmo reglamentavimo sistema nustatomi apribojimai ir sąlygos, tam tikrą laikotarpį taikytini tam tikriems tarnautojams ir pareigūnams, ketinantiems užimti darbo vietas, kuriose gali kilti interesų konfliktų. Apskritai galima teigti, kad daugiau dėmesio skiriama lobistų, o ne valstybės tarnautojų atsakomybei.

Žiniasklaida. Airijos žiniasklaida atlieka svarbų vaidmenį viešinant ir tiriant galimą korupciją. Tačiau ilgainiui vis daugiau nerimo ėmė kelti nuosavybės konsolidavimas. Komunikacijos,

25 <http://www.planningtribunal.ie/images/finalReport.pdf>.

26 Bendrosios lobizmo reglamentavimo sistemos projektas (2013 m.): <http://per.gov.ie/the-general-scheme/>.

27 Socialinių pokyčių ekspertų grupės (TASC) atlikto tyrimo „Mapping out the Golden Circle“ duomenimis, „trejus itin spartaus ekonomikos augimo metus (2005–2007 m.) veikė tinklas, kuriam priklausė 39 asmenys užėmė aukštas pozicijas 33 (iš 40) didžiausiose Airijos viešosiose organizacijose ir privačiose įmonėse ir 93 kartus užėmė šių organizacijų ir įmonių direktoriaus postą; be to, kiekvienas iš šių asmenų vidutiniškai 10 kartų buvo kitų bendrovių direktoriais“. Neseniai visuomenės dėmesį patraukė tam tikrų asmenų paskyrimas eiti pareigas Paveldo taryboje ir Sveikatos ministerijoje, neatlikus jokių nuopelnų vertinimo procedūrų.

28 Pranešėjų apsaugos įstatymas (2013 m.): <http://www.oireachtas.ie/viewdoc.asp?DocID=23966&&CatID=59>.

29 Pranešėjų apsauga arba pagrįstas įsitikinimas tokia apsauga reiškia, kad pranešėjas bus apsaugotas nuo bet kokių kaltinimų pažeidus nuostatas, kuriomis informacijos atskleidimas yra draudžiamas ar ribojamas.

30 Bendrosios lobizmo reglamentavimo sistemos projektas (2013 m.): <http://per.gov.ie/the-general-scheme/>.

energetikos ir nacionalinių išteklių ministras pažymėjo, kad vis daugiau žiniasklaidos priemonių priklauso tiems patiems savininkams, tačiau drauge pabrėžė, kad „Vyriausybė yra įsipareigojusi užtikrinti tiek žiniasklaidos turinio, tiek jos savininkų įvairovę“. Jungtinių Tautų specialioji pranešėja žmogaus teisių klausimais Airijos ataskaitoje nurodė, kad nustatytais bylinėjimais ar grasinimo bylinėtis atvejais siekta įbauginti žurnalistus. Ji pabrėžė „spaudos ombudsmeno ir Spaudos tarybos reikšmę užtikrinant ir skatinant Airijos spaudos profesinės veiklos ir etikos standartus ir nagrinėjant skundus, susijusius su pateiktos informacijos tikslumu ir sąžiningumu.“³¹.

2. DALYKINĖS SRITYS

Patraukimas atsakomybėn už korupciją

2011 m. Baudžiamosios teisenos įstatymu padidinti Įmonių priežiūros direktoriaus biuro (ODCE) įgaliojimai, be kita ko, susiję su liudininkų parodymų rinkimu. Dabar gali būti reikalaujama, kad liudininkai pateiktų tam tikrus dokumentus ir informaciją. Taip pat nustatytos naujos tarnautojų nusikaltimų kategorijos, kad būtų aprėpta daugiau korupcijos galimybių. Tačiau nuo 2009 m. vasario mėn. ODCE visas pastangas sutelkė į banko „Anglo Irish Bank“ – Airijos bankininkystės krizės epicentro – tyrimą. Šios sudėtingos bylos tyrimas užsitęsė.

Apskritai priežiūros agentūrų galimybės taikyti atgrasomąsias sankcijas už korupciją ar neetišką praktiką yra gana ribotos. Oficialių kaltinimų ir apkaltinamųjų nuosprendžių skaičius tokiais atvejais gana nedidelis, o atgrasomosios sankcijos taikomos itin retai. Iš statistikos duomenų matyti, kad 2003–2010 m. apkaltinamųjų nuosprendžių už tarnautojų nusikaltimus skaičius gerokai sumažėjo, nors pačių nusikaltimų padaugėjo³².

Valstybės tarnybos standartų komisijai (SIPO) suteikti įgaliojimai stebėti politikos finansavimo taisyklių įgyvendinimą ir įgyvendinti Etikos aktus, kuriais (visų pirma informacijos atskleidimo taisyklėmis) reglamentuojami nacionalinio lygmens interesų konfliktai. Tačiau pati SIPO yra pabrėžusi, kad jos pozicijos nuo 2004 m. susilpnėjo, nes ji neturi teisės pati inicijuoti tyrimą ir privalo pasikliauti pateikiamais skundais³³. Ji ne kartą kreipėsi į valdžios institucijas prašydama suteikti jai daugiau įgaliojimų³⁴. Be to, Mahono tyrimo tribunolas rekomendavo nustatyti supaprastintą skundų teikimo procedūrą, kad skundus būtų galima teikti anonimiškai, ir skirti SIPO svarbesnę vaidmenį vietos ir regionų lygmenimis, be kita ko, sprendžiant interesų konfliktus. Tas pats tribunolas atvirai kritikavo nepakankamus policijos veiksmus tiriant atitinkamų asmenų veiklą tribunolo nustatytu laikotarpiu ir nesikišimo politiką apskritai, kai toje veikloje dalyvavo politikos pasaulio atstovai³⁵.

Tyrimo tribunolai steigiami vadovaujantis 2005 m. Tyrimo (įrodymų) tribunolų įstatymu konkrečiam visuomeninės svarbos klausimui išnagrinėti; jiems paprastai pirmininkauja teisėjai ar aukšto rango teisininkai³⁶. Atlikęs tyrimą tribunolas Parlamentui pateikia ataskaitą, į kurią gali būti įtraukta rekomendacijų. Tyrimo tribunolai neturi įgaliojimų nustatyti baudžiamąją ar civilinę atsakomybę ir negali bausti nei pavienių asmenų, nei bendrovių. Tribunolai yra nagrinėję pačius

31 Sekagya, M. (2013 m.) *Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights defenders*. Pateikiama adresu: http://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/RegularSession/Session22/A-HRC-22-47-Add-3_en.pdf

32 Centrinės statistikos tarnybos duomenimis, apkaltinamųjų nuosprendžių skaičius 2010 m. buvo 178, palyginti su 579 2003 m.

33 T. y. ji negali pradėti tyrimo *ex officio*, o tik gavusi tariamo nusikaltimo ataskaitą.

34 SIPO metinė ataskaita, 2011 m., op. cit. 49–52.

35 Taip pat kritikuotas nesugebėjimas ištirti buvusio vietos tarybos nario, kuris tuo pačiu metu buvo Parlamento nariu ir, remiantis tribunolo turimais įrodymais, dalyvavo korupcijos veikloje, atvejo.

36 Mahono tribunolo ataskaitoje pažymima, kad „tyrimo tribunolo atsiradimas paprastai būna susijęs su dideliu visuomenės susirūpinimu tam tikru klausimu“ ir „tribunolais paprastai naudojamos kaip paskutinė priemonė, kai kitos tyrimų agentūros nepajėgia ar neketina atlikti šio darbo [...]“. Mahono tribunolo galutinė ataskaita, p. 22, 1.84.

įvairiausius klausimus, įskaitant didelio masto nelaimės, per kurias žuvo žmonių, ir įtariamą korupciją, be kita ko, pažeidimus žemės plėtros ir planavimo srityje.

Tyrimo tribunolai, nagrinėjantys specifinius įtariamą korupcijos atvejus, puikiai demonstruoja, kokios pastangos dedamos kovojant su korupcija Airijoje. Per daugelį metų tribunolų surinkti įvairūs įrodymai ir liudijimai parodė, kad korupcijos pasitaiko pačiose įvairiausiose viešojo gyvenimo srityse ir atskleidė slaptų politikų ir verslininkų susitarimų.

Du naujausi tribunolai (pavadinti jiems pirmininkavusių teisėjų – Moriarčio ir Mahono – vardais) pastarąjį dešimtmetį sulaukė didelio žiniasklaidos ir visuomenės dėmesio³⁷. Nors kai kurie tribunolų nagrinėjami faktai yra daugiau nei dešimtmečio senumo, neseniai paskelbtos jų išvados buvo stiprus pokyčių katalizatorius ir padarė didžiulį poveikį Airijos kovos su korupcija politikai.

Moriarčio tribunolo uždavinys buvo ištirti tuometinių didžiausių Airijos viešųjų pirkimų aplinkybes. 2011 m. kovo mėn. paskelbtoje galutinėje tyrimo ataskaitoje nagrinėtos aplinkybės, kuriomis tuometinis komunikacijos, energetikos ir nacionalinių išteklių ministras 1996 m. vienai bendrovei suteikė antrą mobiliojo ryšio licenciją. Buvo sudaryta didžiausios vertės viešųjų pirkimų sutartis Airijos istorijoje. Tribunolas nustatė, kad ministras ne tik neatsižvelgė į kitų ministrų nuomonę, bet ir „palaikė neteisėtus ryšius su suinteresuotaisiais subjektais pačiu svarbiausiu etapu [...] ir tai ne tik darė įtaką, bet ir davė atitinkamų rezultatų“, kuriais užtikrinta, kad atitinkama bendrovė laimėtų vertinimo konkursą³⁸. Tribunolas padarė išvadą, kad ministras „bendrovės vadovui neabejotinai pateikė svarbios ir vertingos informacijos, padėjusios bendrovei gauti licenciją“. Tribunolo teigimu, iš bendrovės vadovo ministras „slapta“ gavo paskolos paramą ir mokėjimus. Pastarieji sumokėti trimis įmokomis, kurios buvo „akivaizdžiai susietos su ministro veiksmais ir elgesiu GSM procese, nulėmusiais bendrovės sėkmę konkurse“. Tas pats bendrovės vadovas ministro politinei partijai paaukojo dideles sumas ir tai, anot Tribunolo, įvyko būtent „vykstant konkursui dėl GSM sutarties ir atitinkamoms deryboms dėl licencijos“. Tribunolas taip pat padarė išvadą, kad ministras siekė daryti įtaką arbitražo teismui, nagrinėjančiam, kokią sumą valstybinė įmonė turėtų mokėti už kito garsaus verslininko turimo ir kontroliuojamo turto nuomą. Padidinti nuompinigiaai, kuriems pritarė ministro kabinetas, verslininkui atnešė milijoninį pelną. Ministras kritikuotas dėl naudojimosi tarnybine padėtimi ir dėl atsisakymo pripažinti, kad finansiniai susitarimai su abiem verslininkais buvo neetiški. Jis buvo pašalintas iš partijos 1996 m. atskleidus minėtus faktus, tačiau tebelieka nepriklausomu Parlamento nariu.

Vyriausybė pažadėjo imtis griežtų priemonių ir aktyviai vadovautis Tribunolo išvadomis. Tačiau panašu, kad paskelbus Tribunolo išvadą, ji nesiėmė tinkamų veiksmų, kad atsiribotų nuo procese dalyvavusių asmenų³⁹. Minėtų verslininkų atžvilgiu nesiimta jokių baudžiamojo persekiojimo veiksmų.

Mahono tribunole nagrinėta tariama korupcija planavimo leidimų ir žemės paskirties keitimo srityje, tačiau dėl sąsajų su kitais viešojo gyvenimo aspektais jo išvados buvo kur kas platesnės. Tribunolas nagrinėjo korupciją planavimo procese nuo devintojo dešimtmečio pabaigos iki dešimtojo dešimtmečio pabaigos. 2012 m. paskelbtoje galutinėje ataskaitoje padaryta išvada, kad įtarimai korupcija buvo pagrįsti. Anot Tribunolo, „[...] korupcija darė poveikį visiems Airijos politinio gyvenimo lygmenims, o tie, kuriems buvo suteikti įgaliojimai su ja kovoti, neretai patys

37 Moriarčio tribunolas veikė aštuonerius metus, Mahono – 15 metų. Pastarojo atliktas tyrimas – ilgiausias Airijos istorijoje.

38 Moriarčio tyrimo tribunolas (2011 m.). *The Tribunal Report into Payments to Politicians and Related Matters*, II dalis, 1 tomas, Dublinas. Pateikiama adresu <http://www.moriarty-tribunal.ie/>.

39 Praėjus septyniems mėnesiams po ataskaitos paskelbimo minėta bendrovė vadovą Vyriausybė pakvietė dalyvauti Globalios Airijos forume. Praėjus vieneriems metams, 2012 m. kovo mėn. šis asmuo lydėjo Airijos ministrą pirmininką į biržos „New York Stock Exchange“ atidarymo Šv. Patriko dienos progą iškilmes.

buvo įsipainioję į korupciją.⁴⁰ Išvadose korupcija apkaltinti 11 apskričių tarybų narių. Teigiama, kad šie vietos lygmens politikai ėmė kyšius už tam tikrų planavimo sprendimų priėmimą. Tribunolas kritikavo tai, kad aukšto rango kabineto nariai siekė gauti finansinį įnašą iš verslininko, kuris lobistinėmis priemonėmis bandė gauti Vyriausybės paramą komerciniam projektui. Jis taip pat padarė išvadą, kad buvęs ministras pirmininkas nesugebėjo „tinkamai paaiškinti tam tikrų piniginių depozitų kilmės“ ir kad jis, būdamas finansų ministru, drauge su ministru pirmininku darė spaudimą projekto vykdytojui paaukoti tam tikrą sumą jo partijai ir „taip piktnaudžiavo politine galia ir valdžia“⁴¹. Nustatyta, kad kitas politikas reikalavo, kad projekto vykdytojas paaukotų tam tikrą sumą, ir ja pasinaudojo asmeniniais tikslais. Mahono tribunolas pateikė 64 rekomendacijas, kuriomis didinamas įvairių politikos sričių skaidrumas ir atskaitomybė⁴².

2012 m. liepos mėn. Vyriausybė paskelbė savo atsakymą į Mahono tribunolo galutinėje ataskaitoje pateiktas rekomendacijas⁴³. Vyriausybės priimtame 2012 m. Baudžiamosios teisenos (korupcijos) įstatymo projekte integruotos kelios Mahono rekomendacijos, be kita ko, nustatyta nauja nusikalstama veika – kyšininkavimas per tarpininką, bendrovių atsakomybė už korupcinę nusikalstamą veiką, prezumpcija, kad dovanas ar nedeklaruotas aukas priimančios valstybės tarnautojai yra korumpuoti, teismams suteikta galimybė atleisti už korupcinę veiką nuteistus valstybės tarnautojus ir uždrausti jiems iki 10 metų grįžti į valstybės tarnybą⁴⁴.

Tyrimo tribunolas vykdo tyrimą, o ne rungimosi principu grindžiamą teismo procesą. Tyrimo tribunolas nėra teismas ir teisingumo nevykdo. Taigi jis gali tik nagrinėti faktus ir teikti rekomendacijas, o ne taikyti baudžiamąją ar civilinę atsakomybę⁴⁵. Asmens tribunolui pateikti parodymai vėliau negali būti panaudoti prieš tą asmenį baudžiamosiose bylose⁴⁶. Tyrimo tribunolų išvados atliko labai svarbų vaidmenį skatinant tolesnes teisines ir institucines reformas, tačiau baudžiamųjų bylų iškelta nedaug. Be to, tyrimo tribunolų darbo trukmė ir susijusios išlaidos sukėlė visuomenės diskusijas. Paskelbus Mahono ataskaitą su korupcija susiję kaltinimai pateikti tik vienam joje minimam asmeniui. Jis nuteistas laisvės atėmimo bausme. Iš savo partijų pasitraukė kai kurie ataskaitoje minimi aukšto rango politikai. Airijos teisės reformos komisijos rekomendacijoje, susijusioje su Tribunolų įstatymo peržiūra, išreikštas susirūpinimas pernelyg didele priklausomybe nuo tyrimo tribunolų sistemos. Rekomendacijoje pažymima, kad atsižvelgiant į tribunolų veiklos pobūdį, „asmenys, kuriems suteikti įgaliojimai atlikti tyrimą, turėtų kruopščiai apsvarstyti su nagrinėtiniu klausimu susijusį viešąjį interesą ir tik tada spręsti, ar pradėti tyrimą“⁴⁷.

Tyrimo trukmė taip pat gali daryti poveikį galimiems baudžiamiesiems ar civiliniams procesams. Kai viešųjų pirkimų konkursą pralaimėję dalyviai, kuriuos Moriarčio tribunolas pripažino korupcijos aukomis, iškėlė bylą Airijos valstybei, ši gindamasi pasinaudojo tyrimo trukmės

40 <http://www.planningtribunal.ie/images/finalReport.pdf>

41 <http://www.planningtribunal.ie/images/finalReport.pdf>

42 *Idem*.

43 http://www.environ.ie/en/Publications/DevelopmentandHousing/Planning/FileDownload_30749.en.pdf

44 *Criminal Justice (Corruption) Bill* (2012 m.): www.justice.ie/en/JELR/Pages/PB12000183.

45 *Tribunal of Inquiry (Evidence) (Amendment) Act*, 5 dalis (1979 m.). Aukščiausiojo Teismo teisėjas Adrianas Hardimanas teigė, kad Tribunolo surinkti įrodymai „neturi jokių teisinių pasekmių“ ir jais negalima remtis teismo bylose nei kaltinant, nei ginantis. *Bovale Developments DCE v Bailey & anor* [2011] IESC 2.

46 Byloje *Goodman v Hamilton* [1992] 2 IR 542 Finlay CJ teigė: „Vertindamas teiginį, kad Tribunolo išvados yra ne tik neleistina teisingumo vykdymo, kurį privalo vykdyti teismai, forma, bet ir teismo veiklos uzurpacija tais atvejais, kai civilinės bylos nagrinėjamos ar gali būti pradėtos nagrinėti, manau, kad taip galima teigti tik dėl visiško Tribunolo funkcijų nesupratimo. Tribunolo išvadomis, susijusiomis su bet kokios prielaidos, dėl kurios pradėta ar gali būti pradėta bylinėtis, patvirtinimu ar paneigimu, negali būti naudojamos teismuose, kuriuose nagrinėjama atitinkama byla. Bylos šalis, kuri, bylinėdamasi dėl to paties dalyko, su kita šalimi ginčija teises, kylančias iš to paties įtariamo sutarties pažeidimo, neteisėtus sutarties ar netinkamų veiksmų, , nei kaltindama, nei gindamasi negali remtis tomis išvadomis“. (p. 590).

47 *Report on Public Inquiries Including Tribunals of Inquiry* (LRC 73–2005), *Summary of Recommendations*, p. 169; pateikiama adresu http://www.lawreform.ie/_fileupload/Reports/rPublicInquiries.pdf.

argumentu. Šį argumentą Airijos Aukščiausiasis Teismas vis dėlto atmetė ir priėmė sprendimą, kad konkurso dalyviai turi teisę prisiteisti žalą iš valstybės, kadangi akivaizdu, kad ieškovams teko laukti tyrimo tribunolo išvadų, ir kadangi „tai, ar ministras užsiėmė korupcine veikla, yra viešojo intereso reikalas“⁴⁸. Net jei senaties apribojimų baudžiamajam procesui pradėti nėra, kyla pavojus, kad laukiant tyrimo tribunolo išvadų problemos aktualumas sumažės.

Šiuo metu rengiamasi išsamiai tyrimo tribunolų veiklą reglamentuojančių teisės aktų reformai ir konsolidavimui. 2005 m. Tyrimo tribunolų įstatymo projektas dabar svarstomas Airijos Parlamente⁴⁹. Reforma siekiama sukurti modernią įstatymų sistemą, kuri apimtų visus tribunolo veiklos aspektus, pradedant jo įsteigimu ir baigiant galutinės ataskaitos paskelbimu. Taip pat nustatytos išsamios tribunolo veikimo ir ataskaitų teikimo, jo veiklos sustabdymo ar nutraukimo procedūros. Įstatymo projekte atsižvelgta Airijos teisės reformos komisijos 2005 m. Viešųjų tyrimų, įskaitant atliekamus Tyrimo tribunolų, ataskaitą ir finansų ir valstybės kontrolieriaus 2009 m. tribunolų veiklos ataskaitos rekomendacijas. Vertindami galimybę remtis šiomis ataskaitomis tolesniuose procesuose, reformos vykdytojai pasiūlė tam tikruose civiliniuose procesuose tribunolo galutinės, tarpinės ir specialiąsias ataskaitas laikyti priimtinomis⁵⁰. Pasiūlymas svarstomas atsižvelgiant į naujausią teismo praktiką ir Aukščiausiojo Teismo išvadą, kad Įmonių priežiūros direktoriaus biuras (ODCE) negali priimti tarpinių Mahono tribunolo ataskaitų citatų kaip įrodymų⁵¹.

Politinių partijų finansavimas

Nuo XX a. paskutinio dešimtmečio Airija plėtojo politinių partijų finansavimo reglamentavimo sistemą ir gerokai pakeitė tiek viešojo, tiek privačiojo finansavimo nuostatas. Iki šiol buvo sunku susidaryti bendrą Airijos politinių partijų finansavimo šaltinių vaizdą, nes politinių partijų metinės sąskaitos būdavo paviešinamos tik iš dalies. Paviešinti privaloma tik labai didelės aukas, todėl pastaruosiuose dviejuose rinkimuose viešai paskelbta tik nedidelė partijų pajamų dalis⁵².

Geroji praktika: griežtesnės politinių partijų finansavimo taisyklės

2012 m. priėmusi Rinkimų (politinių partijų finansavimo) įstatymą⁵³ Airija padarė nemenką pažangą šioje srityje ir patenkino GRECO 2009 m. rekomendacijas sumažinti viešintinų sumų ribas bei pateikti sąskaitas nepriklausomam auditui. 2013 m. gruodžio mėn. GRECO padarė išvadą, kad dauguma šios srities rekomendacijų buvo tinkamai įgyvendintos arba į jas tinkamai

48 *Bovale Developments DCE v Bailey & anor* [2011] IESC 2: „Šios bylos dalykas yra išties išskirtinis ir unikalus [...]. Jei ieškovams aukščiausio lygio valdžios institucijų ar viešosios administracijos korupcija iš tiesų padarė žalos, akivaizdu, kad vadovaujantis teisingumo principais jiems turi būti atlyginta, jei jie pateiks įtikinamus argumentus. Tačiau šiame procese Moriarčio tribunolo išvados yra nepriimtinos. Vis dėlto devynerius metus kaupiti įrodymai nėra nereikšmingi ir yra viešai prieinami tiek ieškovams, tiek visiems piliečiams, tiek pačiai valstybei. Valstybė šių įrodymų neneigia ir nekritikuoja“. [2012]IESC 50.

49 <http://www.oireachtas.ie/viewdoc.asp?fn=/documents/bills28/bills/2005/3305/document1.htm>.

50 Kaip įrodymus galima pateikti Tribunolo ataskaitoje išdėstytus faktus nepateikiant jokių papildomų įrodymų, nebent siekiama įrodyti priešingai, ir Tribunolo nuomonę, susijusią su bet koku ataskaitoje aptariamu klausimu.

51 ODCE v *Bovale*, 2011 m. liepos 14 d.

52 Pavyzdžiui, 2007 m. bendruosiuose rinkimuose partijos ir kandidatai išleido 10,1 mln. EUR, tačiau paviešinti tik 1,3 mln. EUR šaltiniai. Informacijos apie likusią 8,8 mln. EUR kilmę nepateikta. 2011 m. bendruosiuose rinkimuose išleista 9,28 mln. EUR; paviešinta tik 30 997 EUR vertės aukų kilmė. *Fianna Fáil, Fine Gael* ir *Labour* partijos nurodė nulinę 2009 m. paviešintų aukų grąžą. Tais metais visos trys partijos dalyvavo didelėse vietos, Europos ir papildomų rinkimų kampanijose bei referendume dėl Lisabonos sutarties. *Fine Gael* ir *Labour* partijos 2011 m. nepaviešino jokių aukų, o *Fianna Fáil* ir *Sinn Féin* paviešino atitinkamai 6 348 EUR ir EUR 12 000 EUR sumas. Tai rodo, kad paprastai aukos politinėms partijoms neviršijo tuometinės 5 078,95 EUR ribos.

53 *Electoral (Amendment) (Political Funding) Act* (2012 m.), Nr. 36, 2012 m.: <http://www.irishstatutebook.ie/pdf/2012/en.act.2012.0036.pdf>.

atsižvelgta, ir teigiamai įvertino Airijos pastangas didinti politinių partijų finansavimo skaidrumą ir jų finansinę drausmę⁵⁴.

200 EUR viršijančias aukas gali aukoti tik į bendrovių donorių registrą įtrauktos bendrovės arba pateikus pareiškimą priežiūros agentūrai (SIPO), kuriame aukos gavėjui nurodoma, kad bendrovė donorė patvirtino auką. Vadovaujantis Mahono tribunolo rekomendacijomis, pagal kurias aukojamos sumos apibrėžtis išplečiama, kad apimtų bet kokią „politiniais tikslais suteikiamą, naudojamą ar gaunamą sumą“, politinės partijos narystės mokesčiai taip pat laikomi aukomis. Anoniminės aukos priimtinos tik jei neviršija 100 EUR. Sumažintos politinėms partijoms aukojamų sumų ribos (nuo 6 349 EUR iki 2 500 EUR) bei pavieniams rinkimuose dalyvaujantiems kandidatams ar išrinktiems atstovams aukojamų sumų ribos (nuo 2 539 EUR iki 1 000 EUR). Be to, gerokai (nuo 5 080 EUR iki 200 EUR) sumažinta aukų, kurias politinės partijos privalo pavišinti ir kurių duomenis privalo pateikti SIPO, suma.

Reikalaujama, kad visos politinės partijos kasmet iki birželio 30 d. pateiktų SIPO nepriklausomo auditoriaus patikrintas finansines ataskaitas. Ataskaitos, kuriose turi būti pateikiama informacijos apie pajamas iš viešųjų ir privačiųjų šaltinių ir atitinkamos politinės partijos išlaidas, bus skelbiamos SIPO interneto svetainėje⁵⁵. Taip pat bus pavišinta auditoriaus ataskaita. Atitinkami 2012 m. politinių partijų apskaitos įstatymo skyriai pradėti taikyti 2012 m. rugsėjo mėn.

Šių reikalavimų nesilaikančios partijos praras teisę į valstybės finansavimą. Negavusi audituotų finansinių ataskaitų SIPO gali paskirti savo auditorių šiai užduočiai atlikti ir pareikalauti, kad išlaidas atlygintų politinė partija. Finansinių ataskaitų nereikalaujama iš rinkimuose dalyvaujančių kandidatų ar išrinktų atstovų. Be to, 2012 m. Baudžiamosios teisenos (korupcijos) įstatymo projekte nustatyta, kad rinkimų teisės aktais draudžiamos aukos priėmimas yra pagrindas preziumuoti korupciją.

Naujajame Politinių partijų finansavimo įstatyme numatyta parengti politinių partijų finansinių ataskaitų teikimo gaires. Gairių projektas, kurį SIPO paskelbė 2013 m. birželio mėn., perduotas viešoms konsultacijoms⁵⁶. Viešos konsultacijos baigtos 2013 m. rudenį.⁵⁷

Nepaisant teigiamų pokyčių, kai kurie uždaviniai tebėra neišspręsti. Mahono tribunolo ataskaitoje nurodyti būdai, kaip būtų galima išvengti naujųjų ribų, ir pabrėžta, kad niekas negali užkirsti kelio pavieniam aukotojui aukoti norimą sumą politinei partijai ir kiekvienam tos partijos nariui⁵⁸. Taip galėtų susidaryti didelė pinigų suma, galinti nulemti korupciją ar padėti jai atsirasti. Naujuosiuose teisės aktuose nenustatoma jokių konkrečių terminų, iki kurių politinės partijos turi įvykdyti viešinimo prievolę. Tai nemenkas trūkumas, nes nuo aukos gavimo iki jos pavišinimo praėjus daugiau laiko sunkiau nustatyti galimas paaukotos sumos ir su ja susijusių veiksmų sąsajas⁵⁹.

54 [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoRC3\(2013\)10_Second_Ireland_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoRC3(2013)10_Second_Ireland_EN.pdf).

55 2013 m. politinės partijos Valstybės tarnybos standartų komisijai (SIPO) nurodė 2012 m. gautų 33 606 EUR aukų šaltinius. Socialistų partija nurodė gavusi 24 600 EUR vertės aukų, *Sinn Féin* – 6 000 EUR, *Comhar Chríostaí* (krikščionių solidarumo partija) – 3 006 EUR. Jokia kita partija, įskaitant koalicijos partneres *Fine Gael* ir *Labour* partiją bei opozicijos partiją *Fianna Fail*, apie 2012 m. gautas aukas nepranešė. Buvo pareikalauta, kad jos pavišintų 2012 m. gautas 5 078,95 EUR viršijančias aukas. Maksimali aukų, kurias politinė partija per vienerius metus gali priimti iš to paties aukotojo, suma yra 6 348,69 EUR: <http://www.sipo.gov.ie/en/About-Us/News/Press-Releases/2013-Press-Releases/Political-parties-disclose-donations-received-in-2012.html>.

56 <http://www.sipo.gov.ie/en/Guidelines/Draft-Political-Party-Account-Guidelines/>.

57 <http://www.sipo.gov.ie/en/guidelines/draft-political-party-account-guidelines/submissions-received/>.

58 <http://www.oireachtas.ie/viewdoc.asp?fn=/documents/bills28/bills/2005/3305/document1.htm>.

59 *National Integrity Systems, Country Study Addendum*, 2012 m., p. 23. http://www.transparency.org/whatwedo/pub/nis_ireland_2012.

2013 m. gruodžio mėn. ataskaitoje GRECO pabrėžė, kad būtų galima toliau didinti vietos filialų ir trečiųjų šalių sąskaitų skaidrumą, ir ragino dėti daugiau pastangų stiprinti sankcijų už partijų finansavimo taisyklių pažeidimus tvarką⁶⁰.

Nėra jokių teisės aktų, kuriais būtų reglamentuojamas referendumų kampanijų finansavimas, nors referendumai Airijoje rengiami gana dažnai. Standartų komisijos 2012 m. metinėje ataskaitoje pabrėžti sunkumai, susiję su rinkimus reglamentuojančių teisės aktų nuostatų dėl apskaitos standartų, kurių reikia piniginių aukų sertifikatams ir bankų pažymoms parengti, įgyvendinimu⁶¹. SIPO reikalauja, kad trečiosios šalys ir politinės partijos pavišintų referendumų kampanijų išlaidų detales, ir taip būtų užtikrintas didesnis skaidrumas. Ji taip pat reikalauja viešinti informaciją apie trečiųjų šalių ir politinių partijų finansavimo šaltinius⁶². Airijos valdžios institucijos šiuo metu rengia teisės aktus, kuriais bus siekiama išspręsti šias problemas.

Miestų plėtra

Mahono tribunolo duomenimis, statybų ir planavimo sektoriuose korupcija yra itin įsigalėjusi, o viešojo administravimo sistemoje nustatyta didelių trūkumų⁶³.

Daugumą su planavimu susijusių sprendimų priima išrinkti vietos tarybos nariai, todėl interesų konfliktas yra nemenkas rizikos veiksnys. Taigi reikia stebėti, ar nustatyta prievolė pavišinti informaciją, ar jos laikomasi ir ar ji įgyvendinama. Mahono tribunolo teigimu, taip yra ne visada. Tribunolas taip pat atskleidė išrinktų vietos tarybos narių ar nacionalinių valdžios institucijų vyresniųjų politikų korupcijos, susijusios su statybų vykdytojų siekais pakeisti žemės paskirtį, kad investicijomis būtų padidinta tos žemės vertė, rizikos mastą⁶⁴. Tribunolas nustatė, kad tokio pobūdžio neteisėtų lėšų yra gavę 11 vietos tarybos narių. 2007 m. pradžioje su planavimu susijusių apeliacijų tarybos pirmininkas patvirtino, kad „kartais sprendimai dėl žemės paskirties keitimo priimami dėl vietos statybų vykdytojų spaudimo, o ne vadovaujantis tvarios plėtros principais“. Be to, žemės paskirties keitimą rėmė ir didieji bankai, statybų bumui laikotarpiu nustatę tokią statybų finansavimo sąlygą. Mahono tribunolas pateikė įvairių rekomendacijų, kuriomis siekiama didinti skaidrumą ir atskaitomybę ir mažinti paskatas bei galimybes dalyvauti korupcijos veikloje⁶⁵.

Reaguojant į šias problemas, nustatytos apsaugos priemonės, kuriomis padidintas planavimo sistemos atsparumas korupcijai. 2013 m. gegužės mėn. Vyriausybė patvirtino pasiūlymus rengti Planavimo ir plėtros įstatymo projektą, kuriuo būtų įsteigtas naujas Planavimo reglamentavimo biuras, atsižvelgiant į reikšmingiausias su planavimu susijusias Mahono tribunolo galutinės ataskaitos rekomendacijas ir taip užtikrinant išsamesnę nepriklausomą miestų planavimo proceso priežiūrą⁶⁶. Bendrąją sistemą šiuo metu rengia Aplinkos, bendruomenės ir vietos valdžios institucijų ministerija.

60 [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoRC3\(2013\)10_Second_Ireland_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoRC3(2013)10_Second_Ireland_EN.pdf)

61 *Standards in Public Office Commission* (2013 m.) *Standards in Public Office Commission Annual Report*, pateikiama adresu http://www.sipo.gov.ie/en/Reports/Annual-Reports/2012-Annual-Report/AnnualReport2012/media/sipoc_ar_2012_english.pdf

62 *Ibid.*

63 Mahono tribunolo galutinė ataskaita, p. 15.

64 Pirmasis viešojo sektoriaus atstovas Airijos istorijoje už korupciją nuteistas 2012 m. Buvęs miesto tarybos narys nuteistas dėl to, kad iš statybų vykdytojo, siekusio paversti Voterforde esančią žemės ūkio paskirties žemę gyvenamosios ir pramoninės paskirties žeme, neteisėtai priėmė 80 000 EUR. Jis nubaustas šešerių metų laisvės atėmimo bausme.

65 <http://www.planningtribunal.ie/images/finalReport.pdf>

66 *Electoral, Local Government and Planning and Development Bill*, 2013 m.: <http://www.environ.ie/en/Legislation/DevelopmentandHousing/Planning/FileDownload,33584,en.pdf>

Atsižvelgiant į korupcijos apimtį ir mastą praėityje, reikėtų toliau dėti pastangas, kad būtų sumažintos su žemės paskirties keitimu susijusios korupcijos paskatos. Be to, Mahono tribunolas nustatė, kad „savireguliacijos metodas įgyvendinant su interesų konfliktais susijusias nuostatas kelia susirūpinimą“ ir yra nepakankamai nepriklausomas, patikimas ir veiksmingas, bei paragino „radikaliai pakeisti“ interesų konfliktų vietos valdžios institucijose valdymo sistemą. Šiuo metu už interesų konfliktų nuostatų priežiūrą ir įgyvendinimą pirmiausia atsako vietos valdžios institucijos, vadovaudamosi nustatyta etikos sistema. „Transparency International“ duomenimis, nuo 2012 m. liepos mėn. tarybos narių interesų deklaracijas internete pavišino tik penkios iš 34 vietos valdžios institucijų⁶⁷. Be to, itin didelių pavojų šioje srityje kelia darbuotojų judėjimo tarp viešojo ir privačiojo sektorių praktika.

3. TOLESNI VEIKSMAI

Pastaraisiais metais Airijos Vyriausybė ėmėsi didelių teisėkūros ir politinių reformų, kuriomis siekiama išspręsti įvairias tyrimo tribunolų nurodytas ir vis didesnį visuomenės susirūpinimą keliančias problemas, susijusias su korupcija, skaidrumu, atskaitomybe ir sąžiningumu. Gerokai pasistūmėta tobulinant politinių partijų finansavimo priežiūros ir skaidrumo sistemą. Galima būtų skirti daugiau dėmesio atgrasomosios sankcijoms ir laiku priimamiems teismo sprendimams, susijusiems su didelio masto korupcijos bylomis. Susirūpinimą toliau kelia politikų ir pramonės atstovų glaudžių ryšių keliamas korupcijos pavojus. Galėtų būti imamasi ryžtingesnių veiksmų veiksmingai sprendžiant interesų konfliktų problemą, visų pirma vietos lygmeniu ir tokiuose probleminiuose sektoriuose kaip miestų plėtra.

Daugiau dėmesio reikia skirti šiems klausimams:

- geriau nustatyti sėkmingus Valstybės tarnybos standartų komisijos (SIPO), Įmonių priežiūros direktoriaus biuro (ODCE) ir policijos tirtos korupcijos **baudžiamojo persekiojimo** ir **atgrasomųjų sankcijų** pavyzdžius; didinti visų tiriamųjų institucijų įgaliojimus, kad jos galėtų pradėti tyrimus savo iniciatyva, ir išplėsti jų kompetenciją kovos su interesų konfliktais nuostatų įgyvendinimo atžvilgiu regioniniu ir vietos lygmenimis; tęsti tyrimo tribunolų teisinės sistemos konsolidavimo reformą, kad jie galėtų sparčiau vykdyti savo veiklą ir užtikrinti veiksmingus tolimesnius veiksmus;
- nustatyti maksimalias sumas, kurias asmuo gali paaukoti **politinei partijai ir rinkimuose dalyvaujantiems kandidatams** ar išrinktiems atstovams, kurie yra partijos nariai, atsižvelgiant į Mahono tribunolo rekomendaciją; pagrįstai sutrumpinti laikotarpį, per kurį politinės partijos turi įvykdyti informacijos pavišimo prievolę; reglamentuoti referendumų kampanijų finansavimą;
- užtikrinti, kad su planavimu susiję įgaliojimai būtų perduoti nepriklausomam **miestų planavimo vykdytojui**, turinčiam pajėgumų ir galių nagrinėti sisteminės problemas; užtikrinti, kad vietos valdžios institucijos įgyvendintų sukčiavimo ir korupcijos prevencijos planus; užtikrinti veiksmingą interesų konfliktų prevenciją ir identifikavimą, visų pirma vietos lygmeniu.

67 *National Integrity Systems, Country Study Addendum*, 2012 m.
<http://transparency.ie/sites/default/files/II%20Country%20Study%20Addendum2012.pdf>